בעזהש"ת

ספר

מלחמות השם

חלק ט"ז

מודעות על זהירות בגילוח הזקן, וכמה מצות מקיים מי שאינו מגלח הזקן

❖

קול קורא׳ס ומאמרים בעניני חיזוק הדת שיצאו לאור בבתי מדרשים וישיבות ובכתבי עת

❖

יוצא לאור על ידי

הוצאת אמונה - ברוקלין יצ"ו - שנת תשנ"ג

א איד וואס טראגט א באָרד

וויפל מצוות איז ער מקיים!!! וויפל שיטות איז ער יוצא!!!

בעזהי״ת

ספר

זָקָן ישראל כהלכתו

בענין גילוח וגידול הזקן

(חלק א)

הספר הזה אשר אני מגיש לפניכם היום הוא ריכוז מכל ספרי הפוסקים חדשים גם ישנים מראשון שבראשונים עד אחרון שבאחרונים, [בפרט מס׳ הנדמ״ח „הדרת פנים – זקן״ אשר צלל במים אדירים והעלה פנינים יקרים במקצוע הלזו לא הניח מקום להתגדר, העמיק והרחיב ביד ד׳ הטובה עליו, ואשרי וחלקו]. תמצית כל הנשנה ברבריהם בענין גילוח שער הזקן בין ע״י תער, בין במספריים, ובין בסם, ושאר אופני גילוח.

כל איסורים וצררי חומר שנאמרו בנטילת הזקן, הן גוף האיסור של בל תשחית, והן איסורים חיצוניים כמו „לא ילבש גבר״, „ובחוקותיהם לא תלכו״, איסור „מראית עין״, „מקור מנהג הגילוח״ ו„חילוקי מנהגים בארצות שונות״, ושאר ענינים המקיפים מקצוע הלזו, ועוד. הכל מסורר בסדר יפה ונעלה בלשון צח וקל כדי שירוץ הקורא בו, ובשעה קלה ירכוש המעיין בקיאות גדולה במקצוע גילוח הזקן המסובכת מאור בספרי הפוסקים.

הו״ל בחמלת ה׳ עלי בזכות אבותי ורבותי הק׳ זי״ע

הק׳ שלום יודא גראס

רב דקהל „מגן שאול״ ד„האלמין״ ור״מ בישיבה וכולל „בית ישעי״
„מכון להוראה בשחיטות ובדיקות״

בעהמח״ס: **אפיית המצות השלם** (י׳ חלקים); **גידולי יהודה** (על הלכות ציצית); **שו״ת זבחו זבחי צדק** (על הלכות שו״ב); **חינוך ישראל סבא** (מדריך לחינוך הבנים והבנות); **מדריך לצניעות**; **מזוזת שלום** (על הל׳ מזוזה); **מנוחת שלום** (הדרכה לכשרות); **מנחת יהודה**, (על חומר איסור „חלב עכו״ם״ ו„סימילאק״); **נפש ישעי׳** (על מאכלות אסורות, ה״ח); **קדושת ישראל** (על הלכות יחוד); וש״ס.

בלאאמו״ר הרה״ג הצ׳ מוהר״ר ישעי׳ **זאב גראס** זצ״ל נכד השרף מסטרעליסק, ר׳ יעקב קאפיל חסיד, ט״ז, ב״ח, תוי״ט, רש״י, ולמעלה בקודש עד דוד המלך עה״ש.

– ברוקלין, יצ״ו • שנת תשמ״ז –

הקדמה

(פאָרוואָרט)

דער צוועק פין קונטרס איז אויפצווואַכען דעם עולם החרדי אין די הלכה פין אָפשערן דעם באָרד. הער עולם היהדות בכלל און דער עולם החרדי בפרט.

ליידער איז אויפגעוויזען געוואָרען אַז די היינטיגע מאַשינען וואָס מען נוצט צום שערן די באָרד האָט דעם איסור פין שערן מיט אַ גאָל מעסער, אַזוי האָט שוין מחדש געווען דער חפץ חיים וצ"ל בימיו און אַזוי האָבען אָנגענימען כמעט אַלע גדולי הפוסקים עד היום הזה (זעה פנים או' ב').

און אפילו שערן דורך די אופנים וואָס ווערן אָנגענימען אַלס מותר לאָזט מען זיך אַריין אין גאָר ערנסטע מכשולות דורך אַראָפנעמען דעם באָרד. ווייל לויט אַ סאַך פוסקים ראשונים און אחרונים איז כאמת אסור אפילו אַז מען נעמט אַראָפּ דעם באָרד מיט אַ שער אָרער מיט סם (זעה אין ספר אות א') און לויט אַ סאַך פוסקים איז מען עובר „לא ילבש גבר" (זעה או' ד') און אויך „ובחוקותיהם לא תלכו" (זעה או' ה'). די פוסקים שרייבען אַז עס רייסט אָפּ פין די קדושה און ברענגט צו אַפיקורסת כפירה און שמר ר"ל. און די וואָס שטאַמען פין דערהיים פין שטעט און מדינות ווי מען פלעגט לאָזען וואַקסען די באָרד האָט ער נישט קיין היתר דאָס אַראָפּצינעמען (זעה או' י"ד; נ"ה).

דעריבער ווען אַ ערליכער איד טראַכט ערנסט אַריין איז נישט מעגלעך אַז זיין האַרץ זאָל אים ערלויבן צו שערן דעם באָרד וואָס דורכדעם לאָזט ער זיך אַריין אין אָהנע שיעור מכשולות. לויט 120 פוסקים איז ער עוכר פינף לאָוין ביי יערן שערן. און אויסער דעם איז ער עובר אויף „לא ילבש", „ובחוקותיהם", „אל תטוש". ער שטעלט אין נעפאַר זיין גייסטיגען מצב מיט זיין גאַנצע משפחה אויף רער וועלט ווייל ער איז מפסיק די השפעה פין אויבען, און אויף יענע וועלט (זעה אינעווייניג או' כ"ד, ל"ט, מ"ב). און בפרט די היינטיגע ראזירער (שערער) וואָס איז לויט די פוסקים אסור פינקט ווי גאָל מעסער..

דער קטרוג אין הימעל איז היינט נאָך גרעסער וואָס אפילו גוים (להבדיל) גייען מיט אַ באָרד און אידען שעמען זיך. אוי לה לאותה בושה! בפרט וואָס דורכדעם טשעפּן די גוים נישט היינט די אידן וועגן באָרד אַזוי ווי אַמאָל.

געדענקט ליבע אידען!!! מען פאָדלאַנגט נישט קיין מסירות נפש נאָר בלויז אַביסעל רצון און חשק צו אַנטלויפן פין עובר זיין יעדע רגע גרויסע איסורים. און פין שווערע אומדערטרעגליכע שטראָף נאָכן שטאַרבן (זעה אות כ"ה).

און ועל כולם דער עיקר צו האָבען כעזה"י אַ פאַרזיכערונג (סעקיורטי). אַז זיינע קינרער זאָלען זיך ח"ו נישט אָוועקגליטשן פין אידישען וועג און מתחבר זיין צו די גוים ח"ו, אַזוי ווי עס האָט פאַסירט אין רייטשלאַנד צוליב דעם שערן די באָרד (זעה או' ל"ט).

און בזכות זה וועט דער מלך המשית זיך איילן אונז אויסצולייזן און ער וועט זיך נישט שעמען מיט אונז (כמבואר כרכרי היעב"ץ) אמן.

הק' שלום יהודה גראס
אבדק"ק האלמין יצ"ו

ספר

זקן ישראל כהלכתו

בענין גילוח וגידול הזקן

פרק א

א) דער ספר „הדרת פנים – זקן" (וואָס פאַרמאָגט קרוב צו 800 עמודים) רעכנט אויס בערך 120 פוסקים וואָס האַלטען אַז עס איז אַ איסור מן התורה אָפצושערן דעם באָרד אַפילו אָהנע גאָל מעסער נישט קיין חילוק אויב מען שערט אָרער מען נעמט עס אַראָפּ מיט סם (ע"ש ח"ב פ"ב עמוד תי"ג מונה והולך כבקיאות נפלאה רוב מנין וכנין של פוסקי הדורות מראשון שבראשונים עד אחרון שבאחרונים, מהם, רמב"ם עפ"י החינוך ורוב מפרשי הרמב"ם רבי' יהודה החסיד, יראים, שו"ת מן השמים, תוס', חינוך, ריטב"א, רא"ש, ספר המנהיג, רשב"א, מגדל עוז, טור, רבינו בחיי, תה"ד, רבינו ירוחם, ב"י, מהרש"ל, רמ"א האריז"ל, ב"ח, מעשה רוקח, מרכבת המשנה, נו"ב רעק"א, חת"ס, צ"צ, דברי מלכיאל, ראגאַטשאָווער גאון, בני יששכר, מהרש"ם, רכ"ת ועוד).

ב) אפילו די אַנדערע פוסקים וואָס האַלטען אַז דער איסור איז נאָר ביי אַ גאָל מעסער, פינרעסטוועגן קומט אויס לויט רוב פוסקים פון אַמאָל און היינט אַז אַ עלעקטרישע שער־מאַשין (שעווער בלע"ז) וואָס מען ניצט היינט צום ראַזירען וואָס מאַכט גלאַט דעם פנים האָט דעם זעלבען דין ווי אַ גאָלמעסער, (כמבואר בס' הנ"ל ח"ב פ"א באורך נפלא כשם הפסקים והס, החפץ חיים כס' ליקוטי הלכות מכות כא. שו"ת צור יעקב להגאון מפראבוזנע. הגאון רבי חיים עוזר, חזו"א, מהר"י שטיף, הגה"ק מטשעבין, הגר"א קאטלער. שו"ת תלקת יעקב ת"ג, ויבל"ח שו"ת מנחת יצחק, הגאון רא"מ שך, הגאון רי"י קניבסקי, הגר"ש וואזנער, הגר"מ שטערנבוך, הגה"ק סקלויזענבורג. והגה"ק מפאפא, הגאב"ד רעכרעצין, הגאכד"ק קאשוי, הגרש"ז אויערבאך ועוד). אַ פוסק וואָס זאָל בפירוש מתיר זיין ראָרט ווי דער פנים ווערט גלאָט איז בכלל נישטאָ (ע' בס' הנ"ל ח"א ות"ב באורך).

ג) אַ סאַך פוסקים אַסר'ן אפילו אַראָפּ צו נעמען דעם באָרד מיט סם (פּאָדער) תוספות, ריטב"א ושט"ק נזיר נח: ב"ה יו"ד קפ"א. שו"ת שמש צדקה יו"ד ס"א. שו"ת חיים שאל ח"א סי' נ"ב, מגיד תעלומה ברכות י"א. מהרש"ם ח"ב רמ"ג, רד"ת שם לעוד כו"כ רצות מובא בהדרת פנים – זקן' א"ב פ"ט).

ד) אַ סאַך פוסקים אַסר'ן אפילו מיט אַ שערעל אָרער פאָדער (סם) וועגן „לא ילבש גבר" (זוה"ק, תרגום יונתן, ראב"ן, ספר המנהיג, רבינו יונה, רא"ה, רשב"א, שבלי הלקט, מאירי, אבודרהם, אברבנאל, חכם צבי, סידור ר' יעקב עמדין, שו"ת צמח צדק, בני יששכר, מהרי"ל דיסקין, שדי חמד, חפץ חיים, ועוד מובא בהדרת פנים – זקן', וע"ש ח"ב פ"ג שמונה יותר מחמישים פוסקים ההולכים בשיטה זו לאסור הסרת זקן בתער, במספריים, סם, משום לא ילבש גבר).

ה) אַ סאַך פוסקים אַסר'ן אַראָפּצונעמען דעם באָרד צוליב חוקת הגוי, אַפילו מען שערט אָהנע גאָלמעסער, נאָר מיט סתם אַ שערל אָדער סם (פאָדער) (מהם מדרש רבה, אבן עזרא, ראב"ן, רקח, רא"ה, תה"ד, אברבנאל, ספורנו, כתר תורה, של"ה, ב"ח, סי' יעב"ץ, הפלא"ה, שו"ת אבני אש, צמח צדק, מנחת חינוך, הגה"ק מקאמארנא, שדי חמד, שו"ת מהרש"ם, חזו"א, ועוד סך הכל יותר מחמישים פוסקים – דבריהם הובאו בספר „הדרת פנים – זקן" ח"ב פ"ד).

ו) טייל פוסקים אַסר'ן ראָס שערן צוליב „מראית העין" מען וועט זיי חושד זיין אַז זיי האָבען געשאָרען מיט אַ גאָל מעסער (מובא בס' הנ"ל שכ"ה דעת הריטב"א, ב"ח, בית מאיר, יפה ללב, שדי חמד, סבא קדישא, מהרש"ם, חפץ חיים, רב"ת, כלי חמדה, ועוד ע"ש, ספר הפ"ז ח"ב פ"ו עמוד תס"ב־תס"ו).

ז) טייל אַסר'ן צוליב דעם וואָס אויב אַ טייל שערן זיך מיט אַ שער, וועלען שוין אַנדערע גרינג האַלטען די גאַנצע זאַך און שערן אפילו מיט אַ גאָל מעסער (רבינו יהודה החסיד, דברי חכמים, מעשה רוקח על המשניות, שד"ת, שו"ת מהרש"ם, חפץ חיים, רב"ת, שו"ת דברי מלכיאל, מהרי"ת זאַנענפעלד, רבי יוסף אליהו העגקין, ועוד פוסקים ע' ספר הנ"ל ח"ב פ"ה עמוד תנ"ו־תנ"א).

ח) דער חפץ חיים שרייבט אויך אַז מען זאָל זיך בכלל נישט שערען דעם באָרד [אפילו מיט אַ שערל], צוליב פאַרשידענע טעמים. ערשטנס די מקובלים שרייבען אַז מיט דעם רייסט מען אויס די הייליגע צנורות (עי' באה"ט קפ"א ה').

ט) נאָכמער, אַזוי ווי היינט פירן זיך אַ סאַך ליידער צו שערן מיט אַ גאָל מעסער און טוען צוברעכן דעם לאו פון דער תורה, איז דעריבער אַ געוואַלדיגע מצוה פאַדן כלל ישראל נישט אָנצורירען דעם באָרד אפילו מיט אַ שערל. צו ווייזן פאַר יעדן אַז די מצות וואָס השי"ת האָט באַפוילן דעם איד איז ביי אונז באַליבט און מיר. שעמען זיך נישט דערמיט ח"ו, עכ"ד (ע"ש שהעיר מקור נחמד לזה ברכות י"א. לאחד שאומרים לו זקנך מגודל כו' עי' תוס' רבינו יהודה, ורשב"א. ותבין. וע"ע בעי"ו בשו"ת מנח"א ח"ג סי' ל"ח סוף קטע הראשון).

י) דער זוהר הקדוש שרייבט, ווי פאַר דעם וואָס רירט צו דעם באָרד (אדרא רבה דף קל), (רברינו מוסב על כל אופני נטילת שערות זקן האפשרי).

יא) דער באָרד איז איינס פון די סימני טהרה פון אַ איד און די וואָס נעמען עס אַראָפּ טוען אָפּ פון זיך דעם סימן טהרה (עיין יעקב ע"ז ב:).

יב) כ' בס' יין המשומר דהלומדין ובני תורה סתטיאין הרבים דע"י שהם מקלים במספריים מגלחין המון העם גם בתער. ע"ש).

יג) תלמידי חכמים וואָס זיצן אין לערנען דאַרפן מער מחמיר זיין נישט אָפצושערן די באָרד אינגאַנצן (שו"ת חת"ס חאו"ח סקנ"ט, מעשה רוקח שם, עי' הטעם בס"מ לאות הקודם).

יד) די מדינות וואָס מען איז מתמיר נישט אָפצושערן די באָרד, טאָר מען נישט אַנדערש טוהן ווי זיי, און דער וואָס ציהט זיך אַריבער פון דאָרט וואוינען אין אַן אַנדער מדינה, טאָר אויך נישט (שלחן גבוה או"ח בכללי המנהגים בראש הספר או' קפ"ס. רב"ת קפ"א יס, שו"ת דברי יוסף סי' ל"ו, חפץ חיים, שו"ת דברי מלכיאל שם).

טו) טייל פוסקים זענען מחמיר אַז רער וואָס האָט נישט קיין באָרד זאָל נישט זיין קיין שוחט (שו"ת חיים ביד הספרדי יור"ד סי' א', דף ט', דב"ת סי' ב' ס"ק פ"ס, ע"ש).

טז) די אַלע וואָס דאַווענען נוסח האריז"ל, טאָרען נישט אָפשערען די באָרד בשום אופן (שו"ת שמחה לאיש יו"ד סי' ל"ה והעיר מקור כשו"ת השיב משה או"ח סי' ז', ועי' בספרי מנוחת שלום ח"ז מס' נפש ישעי' על מאכלות אסורות באריכות עיי"ש).

יז) דער חת"ס זצ"ל שרייבט: אַז ווען מען האָט אָנגעהויבן ביי די אידן אָפשערן רעם באָרר האָט מען דאָס געטוהן געצווינגענערהייט. אין די צייטען וואָס אידן האָבען געליטן גרויסע צרות אין רייטשלאַנד בלאָ ניין הינדערט יאָר צוריק (גזירות תתנ"ו) האָבן די גרולים ערלויבט פאַר די וואָס טוען אַרומרייזן צו ענדערן זייער קליידונג, און אָפשערן זייער באָרד כדי די פיינט זאָלן זיי נישט דערקענען, ווייל דאַמאָלטס פלעגן די גוים שוין נישט האָבן קיין בערד צוליב אַ מעשה פון אַ פוילישן קעניג וואָס עס איז אים נישט געוואָקסן קיין באָרד (מלך פוילן – סריס). און כדי מען זאָל נישט דער־קענען די אידן וואָס פאָרן אַרום און זיי אויסטייל'ן צרות. האָבן די חכמים ערלויבט פאַר די רייזענרע אָפצושערן די באָרד, דורכדעם איז אויסגעקומען אַז ווען די רייזענדע פלעגן אַהיימקומען האָבן זיי זיך געשעמט מיט זייער געטוישטע נייע צורה [אָהנע בערד]. האָט מען צוביסלעך זיך איינגעפירט אינגאַנצן נישט צו לאָזן וואַקסן דעם באָרד, און נאָר תלמידי תכמים וואָס זיצן אינדערהיים האָבן געלאָזט וואַקסן די באָרד. די אַלע וואָס זענען אַנטלאָפן פון רייטשלאַנד אויף פוילן פאַר די גזירה [דשנת תתנ"ו] האָבן נישט געמיזט צוקימען צו דעם היתר [און דעריבער איז אין רייטשלאַנד געווען איינגעפירט צו שערן דעם באָרד, און אין פוילן נישט], (שו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ס, ובעל התומים כ' באהבת יהונתן – ויקרא כזה"ל: והנה באשכנז נוהגין שמספרים הזקן שלהם וע"ז צווח הנביא כו'. וע"ע שו"ת לבוש"ם מהד"ק יור"ד צ"ס, שו"ת בית שערים יור"ד רל"ו, שו"ת מנחת אלעזר ח"ב סי' ס"ח, שו"ת תירוש ויצהר סי' ס"ח, ס' קריה נאמנה כסוף הספר, חוברת וילקט יוסף שנה שלישית – רביעית – שישית – שביעית – שמינית. המאסף שנה שביעית, ועי' ברד"ק שמואל ב' י"ה־ה"ז"ל: לא הי' מנהגם לגלח הזקן ואסי' בספרים כי חרפה הוא גלוח הזקן, אלא שנהגו כן באלה הארצות אשר אנחנו שם, ע"כ).

[הערת המו"ל: פון די ווערטער פון חת"ס איז צו זעהן אַז דאָס גאַנצע באָרד שערן איז געווען באין ברירה. און מען האָט געמוזט אָנקומען צו אַ היתר פון די דאַמאָלסדיקע גדולים. און אפילו ראַמאָלטס האָבן זיך תלמידי חכמים נישט געשאָרן די באָרד, פאַר זיי האָט מען נישט מתיר געווען].

יח) דער חיד"א שרייבט עהנליך צו דעם. פאָלגענד, עס איז באַוואוסט אַז אין די צייטן פון תנאים, אמוראים, גאונים. פלעגט זיך קיינער נישט שערן דעם באָרד, נאָר דער מנהג האָט זיך געשאַפט אין אייראָפּע ביי די גוים צוליב אַ געוויסע סיבה, און אַזוי האָט זיך עס אַריבערגעצויגן צו די אידן, דורך די גויס סיס ווערן זיי האַנדלען, דעריבער אפילו מען קען טרעפן התירים, זאָל מען זיך נישט פאַרלאָזן דערויף נאָר בשעת הדחק און סכנה. און דאַמאָלטס דאַרף מען נאָך אויך כפרה (פאַרגעבונג) פון השי"ת. אָבער אָן רעם איז אַ איסור גמור אָפּצושערן דעם באָרד (שו"ת חיים שאל ח"ב סי' כ"ג – ברכ"י יור"ד קפ"א – עבודת הקדש. מורה באצבע סי' ד' אר' קל"ה, יוסף אומץ סי' מ"ה). הגה"צ מוהר"ר שאול בראך זצ"ל אבדק"ק קאשוי שרייבט אַז פון אברבנאל ועהס אויס אַז בערך 450 יאָר צוריק האָט זיך אויך נישט געפינען צווישן די ערליכע ווער עס שערט רעם באָרד אפילו מיט סם (אבות על בנים פ"ג סי"ג).

יט) הגאון חזון איש זצ"ל שרייבט וועגן שערן דעם באָרד אַז עס געפעלט אים שטאַרק נישט און ער נעמט דאָס אויף זייער שווער ווייל עס איז נישט קיין צניעות'דיקע אויפפירונג, און נישט אידיש, נאָר דאָס האָט מען זיך אויסגעלערנט פון די גוים. און מען באַרויבט מיט דעם די קדושה. אָבער אויב מען לאָזט איבער קורצע האָר איז נישט געפערליך (אגרות חזו"א ח"א קצ"ז).

כ) אין אַ צווייטן בריף שרייבט ער, איך בין קיינמאָל נישט צופרידן געווען מיטן אָפשערן דעם באָרד אינגאַנצן זייענדיק צוגעוואוינט מיטן איסור נאָך פון פריערדיקן דור. וואָס עס איז געווען אַזוי האַרב ביי יעדן אַזוי ווי גיין אין גאַס אָהנע קאַפּל, און עס איז געווען באַטראַכט ביי יעדן אַזוי ווי אויסגעמוהן דעם אידישן לבוש, און כאָטש עס איז פאַרשפרייט געוואָרן אויך צווישן די תורה לערנערס איז דאָס נישט געענדערט געוואָרן צוליב דעם, דערפאַר בדיהס מיך דער זאָך כו' (שם קצ"ח).

כא) דער וואָס נעמט אַראָפּ דעם באָרד האַלט ער אָפּ די חסדים פון השי"ת זיך צוצישפּרייטן אויף די וועלט. (רקאנטי פ' קדושים, המקבל סהר"ן שפירא כספרו יין המשומר, הס' מובא גם בקיצור של"ה, וכש"א).

כב) דער ס' הקנה שרייבט, אַז אַ כהן וואָס האָט נישט קיין כאָרד אפילו אויב ער איז הינדערט יאָר אַלט זאָל ער נישט דוכענען (דף כ"ח: וכ"כ הרדכ"ז כספרו טעה"ס מ' ע"ח. אבן עזרא עה"כ לא יקרחו קרחה. אברבנאל ויקרא י"ט, ואחות הסחכר הקדוש עי' שה"ג סוף מע' ס', ושר"ח כללי הפוסקים סט"ו. אי' מ"ט. וכענין הכהנים עי' עוד שו"ת לבוש"ם ח"א סחזו"ת סי' כ', שו"ת מנח"י ח"ו סי' ט"ו).

כג) דער אבן עזרא שרייבט אַזוי ווי השי"ת האָט באַשאַפן די באָרד פאַר שיינקייט. פאַסט נישט זי צו פאַרדאַרבן (אבן עזרא, ויקרא י"ט, פסוק כ"ו. וזה כעין טעם סכ' החינוך בטעם איסור זריעה כלאים, שלא לשנות בכוונת היוצר).

כד) דער ספר חסידים שרייבט מען זאָל זיך נישט אָפּשערן די כאָרד אפילו אין צייט פון אַ סכנה (ס"ח סי' קצ"ח).

כה) די ספרים דערציילן אַ שוידערליכע פּאַסירונג וואָס איז פאָרגעקומען אין די צייטן פון ר' יהודה החסיד, עס איז געווען אַ עשיר וואָס פלעגט זיך אָפּשערן זיין באָרד מיט אַ שער. ר' יהודה החסיד זצ"ל פלעגט אים בעטן ער זאָל אויפהערן, אָבער דער עשיר האָט זיך נישט געמאַכט צו טוהן דערפון זאָגנדיק אַז ער איז אַ מפונק און ער קען נישט פאַרטראָגן דעם באָרד. האָט ער אים געזאָגט זאָלסט וויסן אַז עס וועט דיר זיין ביטער ווייל נאָכן טויט וועלען קומען שדים וואָס זעהן אויס ווי קיען און טרעטן אויף דיין פנים (ומרומז בקרא פאת ראשכם ולא תשחית) ווייל דאָס איז דער שטראָף פון אַלע וואָס שערן די כאָרד. ווען דער עשיר איז אַוועק פון דער וועלט האָט אים ר' יהודה החסיד לעבעדיק געמאַכט. און ער האָט זיך געדיסן די האָר פון קאָפּ. און דערציילט אַז באַלד נאָכן שטאַרבן איז געקומען אַ שד וואָס האָט אויסגעזעהן ווי אַ קיה און געברענגט אַ כלי פוהל מיט פעך, שוועבל און זאַלץ. און אַריינגעלייגט אין דעם זיין נשמה. נאָכדעם האָט אים אַ מלאך אַרויפגעברענגט צום בית דין של מעלה, מען האָט געברענגט אַ חומש און געהייסן פאַרליינען דעם פסוק „ולא תשחית את פאת זקנך" און ער האָט נישט געוואוסט וואָס צו ענטפערן. באַלד נאָכדעם האָט מען אויסגערופן מען זאָל לייגען זיין נשמה ביים נידעריקסטן שטאַפּעל פון גיהנם כו'. (המעשה מובא בס' יין המשומר להר"ן שפירא כלשון זה שהי' מגלת במספריים. ובס' שבט מוסר (פי"ח) בס' נוהג כצאן יוסף ה' גלות, שו"ת סנחח אלעזר ח"ב סי' מ"ח, מאיר נתיב ע"ס נתיב מצותיך פח"י או' לט, עמודי ארזים דף נט, „הדרת פנים – זקן" עמ' צ"ז, ותספר שערות ראש אנוש, וכענין גירסת הקיצור של"ה עי' שו"ת מנח"א שם וכספר הפ"ו שם כהערה 130. וככללות ענין העונשים ר"ל על הסרח הזקן אף בלא חער עי' ספר הפ"ז ח"ב פי"ג).

כו) און צוליב דעם וואָס דער שטראָף איז זייער גרויס דאַרף מען מחמיר זיין מיט אַלע חומרות (יוסף אומץ – דיני פאות).

כז) איינער פון די ראשונים האָט אַנגעפרעגט אין הימעל וועגן שערן די באָרד, האָט מען אים געענטפערט, אַז מען זאָל נישט אָפּשערן די באָרד אפילו מיט אַ שער, און צו די וואָס שערן יאָ זאָל מען פרעגן ווי איז ענקער באַשעפער און קעניג וואָס איר האָט פאַרגעסן מקיים צו זיין אַזאַ גרינגע מצוה (שו"ת מן השמים סי' ל"ו).

כח) טייל זאָגן אַז דער כאָרד איז כדי יונגע זאָלן דערקענען אַלטע און דרך ארץ האָבען, און מען זאָל זיך דערמאָנען דורכען ווייסען באָרד תשובה צו טוהן (ויתדוח אהלים פ' נשא, מובא בספר הפ"ז).

כט) טייל זאָגן מען זאָל נישט אַראָפּנעמען דעם באָרד נישט מבטל צו זיין דעם סימן וואָס השי"ת האָט געמאַכט ביי מענער אָפּצוטיילן פון פרויען, און דער וואָס טוט אַזוי טוט פאַרקערט פון רצון השי"ת (רבינו בחיי ויקרא י"ט, כ"ז, מאה שערים שער ס', שבט מוסר פ"א, יאברבנאל שם. יעב"ץ כחלון הסצרי, וכ"ב באבודרהם כפרוש כרכת אשר יצר, והוסיף טעם מפני תואר הדרת פניו).

כט) טייל זאָגן אַז דער איסור איז ווייל עס נעמט אַוועק די שיינקייט פון פנים (ספורנו, אבודרהם שם. שבט מוסר פ"א, סמ"ג או"ת תקס"א. מלבי"ם שמואל ב' י' ד'. שו"ת בית שערים יור"ד רל"ז. ובתורה תמימה ויקרא י"ט, כ"ז, כעי"ז דגילות הזקן סימן לדאגה, עצבות וצער. וגידול הזקן הוא תענוג וכבוד. ע"ש, עי' בארוכה ספר הפ"ז ח"ב פי"ט).

ל) לויטן האר"י הקדוש ז"ל דאַרף מען געוואָרענט זיין נישט אָנצורירן די באָרד מיט די הענט כדי עס זאָל זיך נישט אויסרייסן אפילו איין האָר (עי' שעה"מ פ' קדושים, שו"ע האריז"ל דיני ער"ס הל' י"א, טעה"ס וליקו"ת פ' קדושים, שעה"כ י' ב', אור צדיקים סי' מ"ב, עי' שו"ת כתונות יוסף יור"ד סי' א', מאורי אור חלק כאר שבע ס"ז א').

לא) דער וואָס נעמט אַראָפּ זיין באָרד זאָל מען נישט אויפרופן צו די ס"ת (מגלה עמוקות קדושים, שו"ח צור יעקב סי' ק, עי' רוכב מישרים סי' כ"ג ובירושלים יש כמה בתי כנסיות שנוהגין כן. עמודי ארזים, עמ' סט"ו). עס וואָלטן זיך געדאַרפט צוזאַמענעמען אַלע גבאים פון די שולען מיט איין ציעהל נישט אויפרופן צו די תורה דער וואָס שערט זיך דעם באָרד. און אויב ער וויל קויפן זאָל מען אַרויפציען דעם פרייז ער זאָל נישט קענען קויפן (צוואה מחיים למהרח"פ דף ט"ו).

לב) דורך טראָגן אַ באָרד טוט מען ערוועקן די דרייצען מדות פון רחמים אויבען (בני יששכר חודש אלול מאמר ב', ב'). אַזוי האָבען מיר מקבל געווען ביז משה רבינו פון הקב"ה (שם).

לג) די גמרא זאָגט אַז פאַר משיח וועט קומען וועט זיין „פני הדור כפני הכלב" איז דער פשט אַז זיי וועלען זיך אָפּשערן די כאָרד און איבערלאָזן די פאות און האָר העכערן, מ"ל, רער זעלבער פאָרעם וואָס מען טרעפט ביי טמא'נע חיות און כלבים (הרמ"ז מובא בלב העברי ל"ד, כ').

הגה"צ מוהר"ר יהונתן זצ"ל שרייבט:

לד) עס איז אַ מצוה אויף יערן צו לאָזן וואַקסן דעם באָרד אפילו אַ עם הארץ. נישט אַזוי ווי ביי אַנדערע חומרות און ריקדוקים וואָס נישט יעדער האָט אַ רעכט צו טוהן נאָר אויב ער איז אַ תלמיד חכם און איז געוואָרענט אין אַלע איסורים, דאָ איז אָבער אַ מצוה (נוהג כצאן יוסף ה' גילוח).

[אמר הסו"ל: דברים הסלהיבים הללו הם מכה בפטיש על קדקדי מלעיזים שאין מצוה זו כדאי רק למחמירים ופרושים, ולא לסתם עמא דארעא. כי הדברים הנ"ל סנגרים לדבריהם].

לה) מערסטע פון די וואָס זיכען אַ היתר אָפּצושערן די באָרד איז דער אמונה ביי זיי אין הארץ שוין אָפּגעשוואַכט, ווייל די אמת'דיגע ג־ט'ס פאַרכטיגע שערן אינגאַנצן נישט אָפּ זייער באָרד, נאָר גאָר ווייניג וואָס מיזן (ס' אור המצות ח"ג מצוה מ"ד).

לו) די פוסקים שרייבן מען זאָל נישט לאָזן זיין אַ שוחט אָהנע באָרד (שו"ת חיים ביד סי' א', רכ"ת כ' פ"ט. שו"ח דרכי שלום ח"א ס"ג, י"א שדי חמד פאת שדה מע' ג', ס"א).

לז) טייל שרייבן אַז מען זאָל נישט לאָזן דאַווענען פאַרן עמוד די וואָס שערן אָפּ דעם באָרד (מנחת אהרן כלל י"כ או' כ', שו"ת חיים ביד סי' א', אלף המגן על מטה אפרים סי' חקפ"א ס"ק נ"א. כבוד חכמים עמ' קס"ט. רכ"ת יור"ד סי' כ', ס"ק פ"ט. בעל בני יששכר בס' מגיד תעלומה ברכות דף י"א. שו"ת חיים ביד סי' א' למהרח"פ. בשו"ת שמחה לאיש שם העיר מקורו משו"ת השיב משה הנ"ל).

לח) אויב די זעהסט מענטשן מיט בערד אָרעמקייט זאָלסטו וויסן אַז השי"ת טוהט דאָס אייינצוקאַסירען פאַר זייערע זינד. און אויב זיי וואָלטן נישט געהאַט קיין בערד וואָלט אָרימקייט נישט גענוג געווען צו פאַרגעבן זייערע זינד (ישמח משה פ' אמור).

לט) דאָס קען יערער קלוגער פאַרשטיין אַז צוליב דעם האָט זיך געשטאַרקט דאָס אפיקורסת און פילאָזאָפיע אין דייטשלאַנד ווייל זיי זענען אַריינגעפאַלען אין נעץ פון בעל דכר אָפּצושערן דעם באָרד און דער אמת איז, לויט ווי די הייליגע ספרים שרייבען, אַז אפילו אַראָפּנעמען דעם באָרד וואָס מען מעג עפ"י דין איז אַ אויסערגעוויינליכע גרויסע פאַרכטיגע פגם השם ישמרנו. און עס איז נישטאָ וואָס עס זאָל קענען אָפּשאַצן און כאַגרייפען מיט זיין שכל דער געכטיג גרויסע הייליגקייט וואָס שטעקט אינעם באָרד, דאָס זעלבע פאַרקערט קען מען נישט אָפּשאַצן די שטראָף פון פאַרדאַרבן אַזאַ הויכע הייליגקייט כו', דאָס גאַנצע אידישקייט איז אָוועקגיק אין דעם, ווייל דורך באָרד און פאות איז מען זוכה צו יראה, דורכדעם באַקומט מען פון אויבן השפעה פון חסדים. און דורכדעם דאַרף מען שוין נישט האָרעווען אויף די פרנסה. און מען קען זיין באַשעפטיגט מיט השי"ת דינסט אַ גאַנצן טאָג. און דאָס איז דאָך דאָס גלוסטונג פון איד צוצוקומען צו דעם, און ויעריבער הענגט דאָך אידישקייט אויף די באָרד און פאות.

דורך באָרד און פאות ווערט דער איד דערקענט. און דער וואָס וויל ווי"ו כופר זיין באלקי ישראל איז דאָס ערשטע ביי אים אַראָפּצוואַרפן באָרד און פאות.

ווייל אין דער אמת איז דאָס גאַנצע אידישקייט אָפּהענגיק אין די באָרד און פאות (כל הנ"ל מבואר בליקוטי הלכות להגה"ק מהר"ן הלכות גילוח הלכה ב', ג', ע"ש).

מ) דער פלא יועץ (ערך גילוח) שרייבט: עס איז ראוי פאַר יעדן ירא שמים זאָל נישט צורירען דעם באָרד נישט אויסן פנים און נישט ביים האַלז, ווייל ער ברענגט מיט דעם שלעכטס אויף זיך, און פאַרוואָס זאָל נישט יעדער זיך אַזוי פירן ווי דער האריז"ל? וואָס פאַר אַ פלאָג אָרער שאָדען האָט מען דערפון? פאַרוואָס זאָל מען נישט קוקען דעם כבוד פון השי"ת ביי אַזאַ קליינקייט? ע"כ.

מא) אָפּשערן די כאָרד ביי אַ אָנגעזעהענעם מענטש (אדם חשוב) איז פיל האַרבער און קען זיין פאַרעכענט אַלס חילול השם (שו"ח אמרי אש, יור"ד סי' נ"ה).

מב) די וואָס שערן זיך אָפּ דעם כאָרד. ווייזען אַז זיי גליטשען אַראָפּ פון אידישקייט (שו"ח תירוש ויצהר סי' ס"ח בשם המלבי"ם. חפץ חיים בקו' תפארת אדם פ"ג, שו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' פ"א).

מג) דער סבא קדישא ר' שלמה אליעזר אלפאנדארי האָט נישט ערלויבט פאַר די אַלע וואָס האָבען נישט קיין בערד, איבערצוטרעטן די שוועל פון זיין שטוב. און די אַלע וואָס האָבען זיך דאָך אַריינגעשטיפּט האָט ער נישט געוואָלט אָנקוקן. און אודאי נישט רעדן מיט זיי אין לערנען (ס' עמודי ארזים להגה"ק מהריא"ז מרגליות דף נ"ב).

מד) עס איז בכלל אַ ענין מען זאָל נישט מזלזל זיין אין כבוד פון כאָרד מיט אַנדערע זאַכן אויך נישט (עי' ערוה"ש ק"א י'. ומה שתמה על הר"י, שכיבד הריצפה לפני ארון הקודש בזקנו כמבואר במ"א שם. אנו מתמהין על תמיהתו וכי הוא לגודל קדושתו לא ידע אם יש זלזול או לא, ונאמן עלינו הס"ח שבנים הדברים. וגם הוא הביאו למעלה, ואם הראשונים כמלאכים. אנו כאנשים, וכל לכבות דורש ד').

מה) למעשה דאַרף יעדער ערליבער איד זיך פירען לויט אונזערע הייליגע רבי"ס, און לאָזען וואַקסען דעם באָרד (שו"ת לבוש"ב ח"א במפתחות ליור"ד סי' צ"ט).

מו) עס איז אַ גרויסע כושה אַז אַסאַך גוים לאָזען וואַקסען דעם באָרד און פינקט פאַר אידן וואָס זענען מצווה קומט דאָס אָהן אַזוי שווער. און אַ יישר כוח פאַר דעם וואָס האָט זיך קעגנגעשטעלט די פירצה, און ער זאָל זיך נישט מאַכען צו טוהן פון די וואָס קריגען מיט אים. און דאָס זאָגט דער נביא אַז מען דאַרף זיין אַזוי ווי אַ אייזערנע מויער קעגן די פריצים, און די בני תורה וואָס שטעלען זיך אַקעגן איז קענטיג אַז זיי האָבן נישט קיין יראת שמים כו'.

און די אַלע וואָס טוען שוואַך מאַכען די הענט פון די וואָס ווילן שטאַרקן יסודות פון אידישקייט זענען זיי אין די קללה פון „ארור אשר לא יקים את דברי התורה", דער וואָס שטאַרקט די תורה הקדושה איז אינעם כלל פון „ברוך" כו' (שו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ס"ו).

מז) ווייטער שרייבט ער, אַז יעדער וואָס קוקט קלאָר קען זעהן אַז דאָס איז דער אָנהייב פון אַלע עבירות אין אונזערע מדינות און דער וואָס וויל אַראָפּוואַרפן פון זיך דעם עול פון יראת שמים איז דאָס ערשטע ביי אים אָפּצושערן דעם באָרד (ח"ה סי' פ"א).

מח) און אַזוי שרייבען אויך אַנדערע. אַז זאָפּאָרט ווי מען נעמט אַראָפּ דעם כאָרד פון פנים דאַמאָלטס קומט שוין אָהן גרינג צו באַגיין אַלע עבירות פון די תורה. אפילו

, חילול שבת, נישט לייגען קיין תפילין (שו"ת חידוש ויצהר סי' ס"ח בשם ס' עולם עשייה, חפץ חיים בקונטרס תפארת אדם, משך חכמה. שו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' פ"א).

מט) אין די צייטן פון הגה"ק ר' יחזקאל לאנדא זצ"ל בעהמח"ס שו"ת נודע ביהודה האט איינער פורץ גדר געווען און זיך געשארען דעם כארד. דער נודע ביהודה האט אים שטארק גע'מוסר'ט ער זאל דאס מער נישט טוהן. ווייל אויסער זיין אייגענע עבירה. טראגט ער אויף זיינע פלייצעס די עבירות פון אנדערע וואס טוען אים נאך. דער מענטש האט אבער נישט געפאלגט און קורץ דערנאך איז ער אוועק פון דער וועלט. ווענדיג טראגען דעם נפטר צו זיין אייביגען רוהה האט דער נודע ביהודה געשיקט א באפעל צו די הויפט פון די חברה קדישא אז זיי זאלן ווארטן מיט די לוי' ווילאנג ער קומט אהן.

דער נודע ביהודה איז אנגעקומען און די לוי' האט זיך אנגעהויבן. ווען דער נפטר איז אנגעקומען צום הויפט גאס האט ער געהייסען בלייבען שטיין. געשיקט רופען דעם שערער און געהייסן אפשערן דעם בארד וואס איז אנגעוואקסן פארן נפטר אין די טעג פון זיין קראנקהייט. כדי ער זאל אנקומען אין הימל אהנע בארד אזוי ווי ער האט זיך געפירט ביים לעבן. נאכדעם איז דער נודע ביהודה זאפארט אהיים (ס' מופת הדור דף ס"ז ע"ב, מובא בשו"ת חידוש ויצהר סי' ס"ח).

נ) היינט איז דער רור ב"ה געבעסערט מיט נישט אראפנעמען דעם בארד. דארף דעם וואס יעדער חסיד וואס פארט צו א צדיק איז געווארענט אין דעם (ברית משה על הסמ"ג מצ' נ"ח. ועי' ס' "הדרת פנים – וקן" עמ' רס"ט שהעתיק מכתבו של הגרז"ש זווארקין שליט"א בזה"ל, ידוע שצער גדול הצטער אותו צדיק החפץ חיים זצ"ל ע"ז שלא הי' יכול לפעול על תלמידיו בני ישיבתו (אף שהיו יראים ושלמים כידוע) שלא לספר זקנם. ובשנת עת"ר כשהי' אסיפת הרבנים הידוע בעיר המלוכה פעטערבורג. שהשתתפו בה גדולי הדור ההוא כמו האדמו"ר מהרש"ב מליובאוויטש זצ"ל והחפץ חיים זצ"ל, ור' חיים בריסקער זצ"ל. שאל או החפץ חיים את האדמו"ר מליובאוויטש האם יכול לגלות לו הסוד במה כחו גדול שהוא פעל על בני ישיבתו שאין מספרים זקנם. והשיב לו האדמו"ר זצ"ל שאצלם הוא בפשיטות וא"צ לדבר עמהם עד"ז, ע"כ).

נא) אין פולין איז ארויס א גזירה אין יאר תר"ו וואס האט גע'אסר'ט פאר די אידען צו טראגען זיידענע בעקישעס, לאנגע רעקלעך מיט קורצע הויזע"ן. און דער עיקר אז מען טאר נישט טראגען בארד און פאות. צוויי פון די גדולי הדור וואס האבען געוואוינט דאמאלסט אין פולין האבען גע'פסק'ט אז מען דארף זיך לאזען הרג'נען און נישט פאלגען, הגה"ק חי' הרי"ם זצ"ל און הגה"ק מהר"א מטשעכענאוו זצ"ל.

נב) טייל פוסקים שרייבען אז אזוי ווי אז אזוי ווי היינטיגע צייטן וואס עס איז ליידער נפרץ צו שערן דעם בארד מיט א גאל מעסער איז א גרויסע מצוה פאר די שומרי תורה ומצות זיך מחזק זיין פארקערט און נישט אראפנעמען דעם בארד. (ס' רבינו סעדי' גאון על דברי הש"ס ברכות י"א ע"א, וכ"ס רבינו חננאל, וכ"ס הערוך שם, תוס' ר' יהודא החסיד שם, חי' הרשב"א שם, דברי חכמים, החפץ חיים בקונטרס תפארת אדם בתחילתו, ובספר הס"ז ח"ב פ"ה אות א' שמביא שם הרבה פוסקים שכ"כ עיי"ש).

נג) דער וואס שערט דעם בארד איז גורם אז דער רוח הטומאה פון גוים זאל זיך אנבלעבן אין אים. (חורת אלף – להגה"ק משאפראן זצ"ל).

נד) דער חפץ חיים שרייבט: אז טייל מענטשען שערן זיך ווייל זיי ווילן זיך אויספוצען און אויסצירען און דאס ברענגט נאכדעם אויך צום איסור פון עריות (בקונ' תפארת אדם פ"ו).

נה) טייל פוסקים אסר'ן צוליב דעם טעם פון ואל תטוש תורת אמך. (שו"ת דברי יוסף או' ב', ס' זקן אברהם מאמר ר או' ז'. שלחן גבוה או' א', מהר"א פלעקלעס בס' עולת חודש ח"ב דרוש א', עמ' סו. שו"ת חת"ס שם, שו"ת חיים ביד סי' ר', צ"צ סי' צ"ג, שד"ח שם, חפץ חיים שם, שו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ס"ו, שו"ת קול מבשר ח"א סי' ת"י, עמודי ארזים דף ע"א, שו"ת חלקת יעקב עמ' ש"ח, ועוד הרבה דעות הובאו בספר הס"ז ח"ב פ"ח).

פרק ב

קעמען דעם בארד

מען מעג קעמען דעם בארד. וכ"ג בשל"ה ענין דרך ארץ, ומס"א סי' תר"ו סק"ח, שו"ת כתונת יוסף יור"ד סי' א', ובס' יד נאמן דף י"ד, דיש קבלה עד האריז"ל דסריקה שרי ואדרבה טוב וישר לסרוק הזקן בכל יום (מובא בס' "הדרת פנים – וקן" עמ' חקס"ז), וכ"נ בשד"ח מע' ג, או' ע"ה, ובכה"ח סי' ז"ך או' י"ג, דטוב לעשות כן לכבוד שבת, וכן נהגו הגאון מוהר"ר נתן ארלער זצ"ל, והגאון מהר"ח סופר זצ"ל כמבואר בתולדות סופרים, וגם דעת חזון איש זצ"ל להחיר כמסרק כמבואר בס' שם עמ' ש"ו). טייל זענען מחמיר. (בזכרונות אלי' ח"י מע' ז'. דכפי משט האריז"ל נ' דאסור, בבט"א שם דאנשי מעשה נוהגין כן. במהרי"י צמח בעהמ"ח נגיד ומצוה מגורי האריז"ל דאם ע"י מיבות יפול השערות יותר אם לא יסרוק, וגם שנברכות אלו עם אלו הגורם נסילחן העצה היעוצה לרחוץ הזקן הרבה ולחוק אח"כ במסרק מעט מעט השערות מובא בקונ' חוס' חיים הנספח לס' צוואה מחיים להרח"פ. ועי' נימוקי או"ח סי' עד"ר).

אנרירען דעם בארד שבת

מען דארף זייער אכטונג געבן נישט אנצורירען דעם בארד שבת בדי מען זאל ח"ו נישט ארויסדרייסען א האר. איינמאל האט פאסירט אז דער האר"י הק' האט פארגעסן און ארייגעשטעלט זיין האנט אין בארד שבת און מורא האבענדיג טאמער וועט ער אויסרייסען א האר האט ער נישט ארויסגענומען זיין האנט פון בארד ביז מוצאי שבת. (חסל"א סי' של"ם. כה"ח להרח"פ סי' ל' או' כ"ח, צוואה כחיים או' נ"ס, כה"ח סי' ש"ג ס"ק קב"ז, וסי' ש"ם סק"י, ע"ש).

לייגען האר פון בארד אין א ספר

מען טאר נישט ארייגלייגען קיין האר פון באוד אין ספרים. (שו"ת תורה לשמה לבעל בן איש חי סי' ש"ו, וס' מאורי אור מובא בליקו"ם ח"א סדר קביעות עתים לתורה – עמ' ק"ו. וליקו"מ שם. שו"ת בית ישראל (נדעלין) יורה"ד סי' קל"ז) ערליכע אידען פלעגן זיין פידען אז א האר וואס איז ארויסגעפאלן פון בארד פלעגן זיי באהאלטן אין א ספר. (וז' עמודי ארזים עמוד ז', שו"ת חידוש ויצהר סי' ס"ח, ליקו"מ ובי"ש שם). אבער נאך זיי האבען געמעגט. ווייל זיי פלעגן אינמיטן טאג זייער אבטונג געבן אויף די הייליגקייט פון בארד עס זאל זיך ח"ו נישט אויסרייסן אפילו איין האר דערדיבער האט עס געהאט א קדושה (עמודי ארזים שם. ליקו"ב שם). אבער לויט טייל פוסקים אז דאס איז נאר א היתר פאר תלמידי חכמים וואס דירען נישט אהן דעם בארד נאר ביים לערנען, אויב עס פאלט ארויס ביים לערנען מעגן זיי עס ארייגלייגען אין דעם ספר וואס זיי לערנען דערין (שו"ת בית ישראל שם). מען מעג עס אויך ארייגלייגען אין א ספר כדי צו האבען א סימן ווי מען האלט (שו"ת תורה לשבה שם, וב"ח ישראל שם).

ארויפדרייען דעם בארד

די מענטשן וואס האבען א לאנגע בארד און זיי דרייען עס ארויף כדי עס זאל אויסזען קורץ טוען נישט גוט. (שו"ת תורה לשמה, סי' חמ"ו. ודברי מהרש"ב מליובאוויטש זצ"ל בספרו "תורת שלום" עמ' 74 ואילך).

סגולות דורך די בארד

הגה"ק ר' שלמה קארלינער זצ"ל האט געגעבן א עצה פאר איינעם וואס האט ל"ע נישט געהאט קיין קינדער ער זאל לאזען וואקסען דעם בארד. און עס האט געהאלפען בעזה"י. (ס' שמע שלמה חלק שלשלת היוחסין ד"ה שרש יעקב" נ"לד).

דער וואס האט נישט קיין בארד ווערט ארעם און פארלירט די פרנסה. (זהר ח"ג קלא, ישמח משה ס' אמר, כה"ח סי' ר"ז או' י"נ למהרח"פ, עטרת ישועה דדיקוב ס' קדושים).

אפשערן דעם שנאויל"ץ

די האר איבער די ליפען (היינו השפה שעל הפה) וואס שטייט אוועק און שטערט דאס עסען מעג מען. (בשלחן גבוה כ' ג' טעמים להחמיר לגלח דוקא שפה שמעכב האכילה. א) ראותן המפרידין אותם השערות לצד ימין ולצד שמאל להדמות לגוים אנשי המלחמה הבריונים שמגדלים שער השפה בכה"ג. ב) דלא ימלט מאכילת כשר וחלב דאם אכל גבינה נשארו פתיתי גבינה בין השערות ויבא לאכלם עם כשר. ג) בפי חכמי הזוהר הק' באדרא רבה ס' נשא צריך שיהיו השפתים מנויים מכל צד מכל שער. ע"כ.

ועוד טעמים נשנו בזה: ד) דעפ"י האריז"ל צריך לבער השער מסביבות פיו בעת התפלה (מובא ביפה ללב ח"ה סי' קפ"א). ה) שקץ הוא ומטמאה המאכל, (יעב"ץ בסידור ה' ט"ב שער הדלק חלון ו' חלון המצרי – ועי"ע בן איש ח"י בשו"ת תורה לשמה סי' ש"צ דאין שום תוסרא וחסידות כזה כלל אלא גם החסידים עושין כן דבהריא אי' בכתבי מהרח"ו ולה"ה כי רבינו האריז"ל בעצמו הי' קוצץ משער השפה מה שהי' מעכב האכילה, ומי לנו גדול ממנו כחסידות וכו' ע"ש. וראיתי בשו"ת שמחה לאיש יור"ד לה' שחפה מנין יהא המנהג להרבה חסידים ואנשי מעשה שמדקדקין לא לקצץ גם שפה המעכב. ע"ש שדחי' מאר ליישב מטעם סלסול, והניח בצ"ע).

פרק ג

מסירות נפש נישט אפצושערן דעם בארד

א) מען זאל נישט אראפנעמען דעם בארד אפילו בשעת א סכנה. (ר' יהודה החסיד. שו"ת אמרי א"ש, חי' הרי"ם, הגאון הק' מהר"א אבדק"ק טשעכענאוו).

ב) די אידען אין מצרים זענען אויסגעלייזט געווארן צוליב מסירות נפש פארן בארד (שער יששכר).

ג) די וואס גייען געצווינגענערהייט אין מיליטער זאלען אויך לאזען וואקסען דעם בארד אפילו גוים אדער אנדערע רשעים וועלן שפעטן פון אים צוליב דעם. און אפילו עס וועט אים ברענגען גרויסע געלד שאדען (חפץ חיים בס' מחנה ישראל).

ד) אפילו מען זאל זיין בלויז איינער אליין אין א גאנצע שטאט אדער מדינה מיט א בארד זאל מען אויך נישט צורירען צום בארד (ר' זלמן סורוצקין).

ה) ווען אידען זענען פארטריבען געווארען פון ארץ ישראל אין די צייטען פון חורבן ביהמ"ק האט מען זיי געסטראשעט אז אויב זיי נעמען נישט אראפ די בארד און פיאות נעמט מען זיי אראפ דעם קאפ. און זיי האבען נישט געהארכט און נישט געפאלגט (מדרש רבה איכה פ"ה. עמודי ארזים).

ו) צדיקים האבען געפסק'ט ביי די גזירה אין פוליין קענן בערד אז מען דארף זיך לאזען הארגענען און נישט אפשערן דעם בארד. (כ"כ בס' מאיר עיני הגולה שכ"פ בעל חי' הרי"ם והק' מהר"א מטשעכענאוו זצ"ל, ע"ש. ועי' לעיל ס"א אות נ"א באריכות).

ז) כתב בשרי חמד מע' למ"ר בלל קט"ז בסופו וז"ל: וכבר כ' הריטנ"א שראוי לאסור מפני חשד הרואים ואף במספריים שלא כעין תער. כמ"ש הגאון צ"צ. ואין להורות צד היתר בזה"ז אלא למי שצריך לזה כו', על רא ודאי לן יאות למבכי או לדור שבך עלה בימיו, ואחד הרואה ואחד השומע כשומר ירים קולו להוכיח ע"ז, ולא יתיאש לומר כבר פשתה המספחת ולא יתנו אזן קשבת, חלילה לומר כן, דישראל קדושים אם יוכיחום יקבלו באהבה ואפי' אם רק נפש אחת מישראל נוכל להצילו מרדת שחת הרי לנו כאילו נקיים עולם מלא. ומעיד אני עלי שאחד מחכמי דורינו זה דרכו כל הימים להוכיח ע"ז במתק שפתים [שלא להסיר הזקן] ורבים השיב מעון זה, ד' יזכינו לזכות את הרבים לעשות נח"ר ליוצרינו יתברך שמו, עכ"ל שד"ח).

ת. ו. ש. ל. ב. ע.